

Duygusal Beceri ve Yetkinlik Ölçeği'nin Türk Örneklemindeki Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

The Reliability and Validity Study of Emotional Skills and Competence Questionnaire (ESCQ-45)

Sevginar Vatan¹

¹Psikolog, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada duygusal zeka özelliklerini değerlendirebilecek bir ölçüm aracının Türk örneğine kazandırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, duygusal beceri ve yeterlik ölçeğinin Türk örneği için geçerliği ve güvenilirliği incelenmiştir. **Yöntem ve Gereçler:** Bu amaç doğrultusunda toplam 224 kadın ve 116 erkek olmak üzere toplam 330 kişi ile araştırma yürütülmüştür. Katılımcılar Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği'ni, Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği'ni, Roserberg Benlik Saygısı Ölçeği'ni ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği'ni doldürmüşlerdir. **Bulgular:** Ölçeğin, güvenilirlik çalışması kapsamında; tüm test ve alt boyutlar Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .79 ile .90 arasında olduğu bulunmuştur. Her bir alt boyut için yapılan madde-toplam korelasyon sonuçlarının .30'dan yüksek olduğu görülmüştür. Geçerlik çalışması kapsamında ise; tüm alt boyutlar birbirleri ile ve bağıntılı geçerlilik için değerlendirilen ölçeklerle beklendiği yönde korelasyon göstermişlerdir. **Sonuç:** Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeğinin Türk örneği için güvenilirlik ve geçerlik özelliklerine sahip olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Duygusal Zeka, Duygusal Beceri, Duygusal Yeterlik.

(*Klinik Psikiyatri* 2015;18:97-106)

SUMMARY

Objective: The aim of this study was to bring one of the emotional intelligence measurements to Turkish Language. For this, we evaluated validity and reliability of the Emotional Skills and Competence Questionnaire in a Turkish university student sample. **Method:** In total 330 university students (224 female and 116 male) participated and completed Emotional Skills and Competence Questionnaire, Difficulties in Emotion Regulation Questionnaire, Roserberg Self-Esteem Questionnaire and Basic Personality Traits Inventory. **Results:** In the reliability study, the Cronbach alphas for the total scale and subscales were between .79 and .90. Most of the item total correlations were higher than .30. Additionally, in the validity study the whole scale and subscales were revealed high correlations with each other and variables used for criterion validity. **Conclusion:** To sum up, the results suggest that the validity and reliability of the Turkish form of ESCQ-45 were at a satisfactory level.

Key Words: Emotional Intelligence, Emotional Skills, Emotional Competence.

GİRİŞ

Zekâ konusunda çalışan psikologlar önceleri bellek, problem çözme, karar verme gibi bilişsel bileşenlere odaklanmışlardır. Ancak, zekâ çalışmalarının öncülerinde Weschler gibi bazı araştırmacılar bilişsel olmayan bileşenlerin de bilişsel olanlar kadar önemli olduğunu belirtmiştir (1943). Aslında zekânın bilişsel olmayan özellikleri ile ilgili açıklamalar ve kavramsallaştırmalar Darwin'in çalışmalarına kadar uzanmaktadır. Darwin duygusal ifadenin (emotional expression) hayatta kalmak ve adaptasyon için önemine ve gerekliliğine vurgu yapmaktadır (1871). Benzer şekilde Thorndike de zekânın bilişsel olmayan özelliklerinin adaptasyon ve başarı için gerekli ve önemli olduğunu belirtmiştir (Thorndike ve Stein, 1937). Yine de, bu tanımlamalar ve kavramsallaştırmalar uzun zaman IQ kavramının gölgesinde kalmıştır. Zekâ değerlendirilmeleri de IQ ölçümleri üzerinden yapılmıştır. 1983 yılında Gardner'in 'Çoklu Zekâ' kuramı zekânın duygusal (intrapersonal) ve sosyal (interpersonal) bileşenlerinin IQ ile değerlendirilen ve ölçülen bileşeni kadar önemli olduğunun bir kez daha altını çizmiştir.

Zekânın bilişsel olmayan bileşenlerine yapılan vurgular dikkate alınarak 90'ların başında "Duygusal Zekâ" tanımlanmıştır. Daha önceki sosyal zekâ tanımlamalarından farklı olarak bu yeni tanımda sözel ve uzaysal zekâdan ayırıcı nitelikler taşıyacak şekilde biliş ile duygulanımın etkileşime girdikleri alan ele alınmaktadır. Dolayısı ile Duygusal Zekâ fenomeni içerisinde biliş ve duygulanım karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir. Duygusal Zekâ genel olarak kişinin kendi ve diğerlerinin duygularını izlediği, duyguları birbirinden ayırt ettiği ve bu bilgileri düşünceler, hedefe yönelik öğrenilmiş davranışlar için rehber olarak kullandığı duygusal akıl yürütme olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal Zekâ ile ilgili teorik çalışmalarda birbirinden farklı birkaç model öne çıkmaktadır. Bu modelleri birbirinden ayıran en önemli özellik, modelin temelindeki duygusal akıl yürütmenin bir yetenek ya da kişilik özelliği olduğu ile ilgili temel varsayımdır. Ayrıca, Duygusal Zekânın alt boyutları da bu modeller çerçevesinde birbirinden farklı tanımlanmıştır. Mayer ve Salovey'in (1997) tanımlamaları yetenek, Bar-On'un (1997) ve Goleman'ın

(1995) tanımlamaları ise özellik modelidir. Temel varsayımlarının farklı olmasına rağmen tüm modellerin ortak bir noktası bulunmaktadır. Bu ortak nokta duygusal zekânın kişinin kendi ve diğerinin duyguları hakkındaki farkındalığı ve bunları düzenleyebilmesi ile ilişkili olduğu açıklamadır (awareness ve management). Duygusal Zekâ yetenek modeli çerçevesinde duyguları algılama, değerlendirme ve dışa vurma, düşünceleri kolaylaştırmak için duygulardan faydalanma, duyguları anlama ve analiz etme, duyguları düzenleme üzere 4 temel bölümden oluşmaktadır (Mayer ve Salovey, 1993).

Yetenek modeli içerisinde; duyguları algılama, kişinin duygusal içeriği doğru teşhis edebilme özelliğidir. Kişinin kendi ve başkasının duygularını algılayabilmesi, duyguları birbirinde ayırt edebilmesidir. Duygulardan faydalanma duygulanım sürecinin bilişsel sürece yardımcı olmasını betimlemektedir. Duygu ile ilişkili bilgiden düşünceleri kolaylaştırmak ve daha iyi karar vermek için faydalanmayı içermektedir. Bu bölümdeki beceriler çevredeki önemli değişimlere dikkatin odaklanması için duygusal bilginin kullanılabilmesini içermektedir. Duyguları Anlama, duyguları anlama, duyguların analiz edilmesini, zaman içerisindeki olası gidişatı ile ilgili değerlendirmede bulunmayı ve çıktılarının anlaşılmasını içermektedir (Frijda, 1988). Bu alt boyut, kişinin kendi ve başkalarının duygularını anlama ve analiz etme yeteneği olarak tanımlanmıştır. Duyguları düzenleme, zihinsel yapı içerisindeki bilişsel, duygulanımsal ve güdüsel yapıları pozitif yönde etkilemek için duyguların düzenlenmesi olarak tanımlanmıştır (Mayer ve Salovey, 1993; Mayer ve Salovey, 1997).

Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmada "Duygusal Zekâ" özelliklerini değerlendirecek bir ölçüm aracı olan Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği'nin (DBYÖ-45) Türk örneklemindeki geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Söz konusu ölçek, yetenek modelini temel alarak Duygusal Zekâ ile ilişkili duyguların algılanması, duyguların anlaşılması, duyguların adlandırılması, duyguların dışavurumu yani duyguların sergilenmesi ve zihinsel yapı içerisindeki bilişsel, duygulanımsal ve güdüsel yapıları pozitif yönde etkilemek için duyguların düzenlenmesi şeklindeki duygusal becerileri ve bu alanlardaki kişinin yetkinlik

düzeyini değerlendirmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Katılımcılar

Çalışma örneklemini, Hacettepe Üniversitesi'nin farklı fakülte ve bölümlerinde eğitim gören 330 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 29 (Ort:19.41, SS:1.33) arasında değişmektedir. Örneklemin %67.9'u kadın ve %32,1'i erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların %27.2'si birinci sınıf, %28.4'ü ikinci sınıf, %19.3'ü üçüncü sınıf ve % 26.1'i dördüncü sınıf lisans öğrencisidir. Ayrıca katılımcıların %42'si beşeri bilimlerde, % 36.4'ü sağlık bilimlerinde ve % 22.6'sı mühendislik bilimlerinde eğitim almaktadır. Katılımcıların %42.3'ü büyükşehir, %37.8'si şehir ve % 18.9 kasa-ba veya köyde üniversite öncesindeki yaşamlarının çoğunluğunu geçirdiğini bildirmiştir.

Veri toplama araçları

Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durumu gibi bilgileri edinmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği (DBYÖ-45) duygusal beceri ve yeterlikleri değerlendirmek için Taksic (1998) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi (1= Neredeyse hiçbir zaman, 5= Neredeyse her zaman) derecelendirmeye dayanan ve 45 maddeden oluşan bir ölçüm aracıdır. Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği; Algılama ve Anlama, Sergileme ve Adlandırma, Düzenleme olmak üzere 3 alt boyut içermektedir. Elde edilen yüksek puanlar bu alanlarda daha fazla beceriye ve yeterliliğe işaret etmektedir. DBYÖ-45'nin tüm ölçek iç tutarlık değerinin .93 alt boyutlar için ise .80 ile .89 arasında olduğu belirtilmektedir (Taksic ve Brajkovic, 2001). Ölçeğin birçok farklı kültürde yapılmış olan geçerlik ve güvenirlilik sonuçlarına göre; ölçeğin hem genelinin hem de alt boyutlarının geçerli ve güvenilir düzeyde olduğu belirtilmektedir (Faria, Santos, Taksic, Raty, et.al, 2006). Bu çalışmada tüm ölçek için Cronbach alpha güvenirlilik değeri .92 olarak bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin alt faktörleri için Cronbach Alfa güvenirlilik değerleri .79 ile .90 arasında değişmektedir.

Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği (DDZÖ) duygu düzenlemede yaşanan zorlukları değerlendirmek için Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipi (1= Neredeyse hiçbir zaman, 5= Neredeyse her zaman) derecelendirmeye dayanan ve 36 maddeden oluşan bir ölçüm aracıdır. Ölçek; Netlik, Farkındalık, Kabul, Dürtü, Amaç, Strateji olmak üzere 6 alt boyut içermektedir. Elde edilen yüksek puanlar bu alanlarda daha fazla zorluk yaşandığı anlamına gelmektedir. DDZÖ'nin tüm ölçek iç tutarlık değerinin .93 alt boyutlar için ise .80 ile .89 arasında olduğu belirtilmektedir (Gratz ve Roemer, 2004). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlilik çalışması Rugancı ve Gençöz (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenirlilik çalışmasında da orijinal faktör yapısının elde edildiği ve 6 alt boyutun kullanılabilirliği belirtilmektedir. Ayrıca geçerlik ve güvenirlilik sonuçlarına göre ölçeğin hem genelinin hem de alt boyutlarının geçerli ve güvenilir düzeyde olduğu belirtilmektedir. Bu çalışmada tüm ölçek için Cronbach alpha güvenirlilik değeri .90 olarak bulunmuştur ve ölçeğin alt faktörleri için Cronbach Alfa güvenirlilik değerleri .65 ile .88 arasında değişmektedir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş olan ve 63 maddeden oluşan ölçeğin 12 alt ölçeği vardır. Bu çalışma kapsamında sadece benlik saygısı alt ölçeği kullanılmıştır. Alt Ölçek 10 maddeden oluşmakta 4'lü Likert türü olarak kodlanmaktadır. Ölçekten alınan puanın yükselmesi, benlik saygısı düzeyinin düşmesine işaret etmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlilik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılık kat sayılarının .49 ile .89 arasında olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ise RBSÖ'ye ait iç tutarlık katsayısı .89 bulunmuştur.

Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği: Ölçek kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla Gençöz ve Öncül (2012) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerin tanımlanmasında sıklıkla kullanılan 45 sıfattan oluşan kişilik özellikleri listesindeki sıfatlar 5'li Likert şeklinde puanlanmaktadır. 45 madde ile 5 temel kişilik faktörünün (dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik/uyumluluk, nörotizm, gelişime açıklık) ve "kişinin kendine olumsuz özellikler atfetmesi" olarak özetlenebilecek 6. faktör (olumsuz değerlik [nega-

Tablo 1. Ölçeklere Ait Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

DBYÖ-45	Ortalama	Standart Sapma
Algılama ve Anlama	53,3	48,06
Sergileme ve Adlandırma	47,46	8,54
Düzenleme	56,83	6,91
DDZÖ		
Netlik	12,62	3,67
Farkındalık	15,17	3,15
Dürtü	8,80	4,85
Kabul	7,56	5,02
Amaç	11,45	4,32
Strateji	11,31	6,79
RBSÖ	30,52	5,51
Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği		
Dışadönüklük	25,54	4,74
Sorumluluk/Özdisiplin	28,39	5,78
Nörotizm	26,37	5,69
Geçimlilik/Uyumluluk	33,37	3,94
Deneyime Açıklık	20,94	3,82

DBYÖ-45: Duygusal Beceri ve Yetkinlik Ölçeği, DDZÖ: Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği, RBSÖ: Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

tive valence]) değerlendirilmektedir. Ölçeğin geçerlik, güvenilirlik çalışmasında 6 faktörün iç-tutarlılık katsayıları .89 ile .71 arasında değişmektedir. Bu 6 faktörün kendi içindeki madde-toplam test korelasyon katsayıları ise .32 ile .77 arasında değişmektedir. Elde edilen test-tekrar test güvenilirlik katsayıları 6 faktör için .71 ile .84 arasında değişmektedir. Bu çalışmada ölçeğin alt faktörlerin Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri .60 ile .81 arasında değişmektedir.

İşlem

Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği'nin (DBYÖ-45) ilk önce çeviri çalışmaları gerçekleştirilmiştir. DBYÖ-45'in İngilizce'den Türkçe'ye çevirisi 2 uzman, daha sonrasında ise Türkçe'den İngilizce'ye geri çevirisi de 2 farklı uzman tarafından yapılmıştır. Her bir çeviri aşamasındaki uzmanların hem dile hem de psikoloji alan yazına hâkim olmalarına dikkat edilmiştir. Veri toplama aşamasından önce ise öğrencilerin eğitim gördükleri

Hacettepe Üniversitesi'nin ilgili birimlerinden çalışmanın yürütülebilmesi için gerekli olan izinler alınmıştır. Araştırma ders sorumlularının uygun gördükleri zaman diliminde öğrencilere ders saatinin başlangıcından hemen önce grup halinde eğitim gördükleri üniversitenin sınıf ortamlarında uygulanmıştır. Çalışma ile ilgili açıklama araştırmacı tarafından yapılmıştır. Daha sonra öğrencilere onam formları dağıtılmıştır. Onam formlarının öğrenciler tarafından okunması ve imzalanmasının ardından onam formları toplanmış ve araştırma ölçekleri öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Demografik formdaki bilgiler açısından herhangi bir psikiyatrik tedavi gördüğünü belirten katılımcılar (N=37) analizler dışında tutulmuştur. Ayrıca, tüm ölçekleri eksiksiz olarak doldurmayan katılımcıların (N=41) verileri de analizlere alınmamıştır. Veriler SPSS 18 istatistik programı kullanılarak betimsel, geçerlik (iç-tutarlılık katsayıları), korelasyon ve faktör analizleri ile değerlendirilmiştir.

Tablo 2. DBYÖ-45'in Faktör Yapısı ve Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

Madde numarası	Faktör	Faktör	Faktör	Madde Top
	1	2	3	Test K.K.
13 Tanıdığım biriyle karşılaştığım zaman, ruh halinin nasıl olduğunu hemen anlarım		.60		.39**
14Birisin nasıl hissettiğini gördüğüm zaman, genelde ona ne olduğunu anlarım.		.60		.45**
15 Arkadaşlarımın ne zaman hüzünlü, ne zaman hayal kırıklığına uğradıklarını ayırt edebiliyorum		.55		.52**
18 Arkadaşlarımın ruh halindeki değişikliği fark edebilirim.		.60		.53**
19 Doğum gününde arkadaşlarımı mutlu etmenin yolunu kolayca bulabilirim		.33		.42**
25 Birisini başkalarının bulunduğu ortamda gözlemlersem, o kişinin hissettiği duyguyu tam olarak tespit edebilirim.		.58		.54**
26 Birisi kendisini çaresiz hissettiği zaman bunu fark etmekte zorluk yaşamıyorum.		.68		.48**
34 Bir kişinin yüz ifadesinden ne hissettiğini söyleyebilirim.		.73		.59**
35 Arkadaşlarımın gizli kıskançlıklarını sezebilirim.		.54		.38**
36 Birisi keyifsiz olduğunu saklamaya çalıştığı zaman bunu fark ederim.		.74		.53**
37 Birisi kendini suçlu hissettiği zaman bunu fark ederim.		.68		.49**
38 Birisi gerçek hislerini saklamaya çalıştığı zaman bunu fark ederim.		.76		.57**
39 Birisinin morali bozuxsa bunu fark ederim.		.65		.57**
42 Birisi hissettiğinden farklı davranırsa anlarım		.65		.44**
45 Arkadaşlarımın her birine hoş bir şekilde sürpriz yapmanın yollarını bilirim.		.37		.56**
2 Duygularımı ve hislerimi sözcüklerle tanımlamak bana kolay gelir.	.53			.46**
6 Bir konuda aynı fikirde değilsem, bunu hemen belli ediyorum.	.23			.31**
16 Sevdiğim bir kişiye yaklaşmanın yolunu kolay bulurum.	.41			.50**
17 Şu anda ki hislerimi kolayca isimlendirebilirim.	.72			.62**
21 Duygularımı iyi ifade edebilirim.	.74			.71**
22 Duygularımı fark edebilirim.	.76			.67**
23 Şu anki duygusal durumumu tanımlayabilirim.	.74			.66**
24 Duygusal durumumla ilgili genel olarak birçok şey bildiğimi söyleyebilirim.	.71			.64**
27 Davranışlarım içimdeki duyguların yansımasıdır.	.33			.45**
28İnsanlar beni gördükleri zaman, nasıl bir ruh hali içinde olduğumu anlayabilir.	.28			.36**
32 Kendimi neden kötü hissettiğimi genelde anlarım.	.47			.56**
41 Karşı cinsle olan hissettiklerimi belli etmek bana kolay gelir.	.36			.41**
43 Duygularımın çoğunu kolaylıkla adlandırabilirim.	.79			.66**
44 Duygularımı ifade edebilirim.	.72			.66**
1 Kötü bir şey olsa bile, iyi ruh halimi koruyabilirim.			.31	.29**
3 Etrafımdaki insanların keyfi yerinde olmadığı zaman bile, iyi ruh halimi koruyabilirim			.32	.30**

4 Yaşadığım olumsuz deneyimlerden, gelecekte nasıl davranmamam gerektiği konusunda ders alabiliyorum.	.37	.43**	
5 Birisi beni övdüğü zaman, daha fazla hevesle çalışıyorum.	.52	.25**	
7 Bir kişiden hoşlanmıyorsam, bunu anlamasının yollarını bulurum.	.43	.20*	
8 Keyfim yerinde olduğu zaman, herhangi bir şeyin keyfimi bozması zordur.	.35	.37**	
9 Keyfim yerinde olduğu zaman, her sorun çözülebilir geliyor.	.54	.43**	
10 Bana değer veren birisiyle birlikte olduğum zaman, davranışlarıma dikkat ediyorum	.51	.24**	
11 Neşeli ve mutlu olduğum zamanlarda en iyi şekilde çalışıyorum ve öğreniyorum	.56	.37**	
12 Bir şeyi gerçekten istediğim zaman, çözülemez gibi gözükken sorunları çözebilirim.	.49	.44**	
20 Arkadaşlarımı endişelenecek bir durum olmadığına ikna etmekte zorluk çekmiyorum	.31	.19	.40**
29 Negatif duygularımı azaltmaya ve pozitif duygularımı çoğaltmaya çalışırım	.55	.45**	
30 Genelde hissettiğim duygularla ilgili bir sıkıntım yoktur.	.45	.31	.48**
31 Bitirmem gereken işleri düşünmek yerine, hemen bitirmeyi tercih ederim.	.20	.33**	
33 İyi ruh halimi sürdürmeye çalışırım.	.50	.49**	
40 Bana göre, su anda hissettiğim gibi hissediyor olmak normaldir.	.36	.19	.47**

Madde-Toplam Test Korelasyon Katsayısı için *p<.05, **p<.01

BULGULAR

DBYÖ-45'nin psikometrik özelliklerine ait bulgular önce güvenilirlik ve sonrasında geçerlilik olmak üzere iki bölümde aktarılmıştır. Bu bulgulara geçmeden önce çalışmadaki ölçeklere ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Güvenilirlik

İç tutarlılık

DBYÖ-45'in güvenilirliği, başka bir ifadeyle ölçme hatasından arınık olma düzeyi alt boyutlar için ve tüm ölçek için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları ile incelenmiştir. Bunlara ek olarak, güvenilirliğin diğer bir kanıtı olarak kullanılan madde-toplam test korelasyon katsayıları da her bir madde için hesaplanmıştır.

Tüm ölçek için tutarlılık katsayısının .92 ve alt fak-

törler açısından ise Algılama&Anlama alt boyutu için .90, Sergileme&Adlandırma alt boyutu için .89 ve Düzenleme alt boyutu için .79 olduğu gözlenmiştir. Ayrıca DBYÖ-45 için hesaplanan madde-toplam test korelasyon katsayılarında çoğu madde için 0.30 kesme noktasından yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durum, ölçeğin yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Her bir maddenin korelasyon katsayısı Tablo 2'de sunulmuştur.

Geçerlik

DBYÖ-45'nin yapı geçerliğini değerlendirmek üzere önceliklemaddelere varimax rotasyonu ile temel bileşenler analizi uygulanarak ölçeğin özgün faktör yapısını koruyup korumadığı incelenmiştir. Sonrasında DBYÖ-45'nin toplam puanı ve alt faktörleri ile Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği arasındaki korelasyonlar ile ölçüt bağıntılı geçerliğine bakılmıştır. Yapılan

Tablo 2. DBYÖ-45'in Faktör Yapısı ve Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

	DBYÖ-45 Toplam	DBYÖ-45-Anlama	DBYÖ-45-Sergileme&Adlandırma	DBYÖ-45-Düzenleme	Beg Faktör -Dışadönüklük	Beg Faktör-Sorumluluk/Özdisiplin	Beg Faktör Geçimlilik/Uyumluluk	Beg Faktör-Nörotizm	Beg Faktör- Deneyime Açıklık	DDZÖ-Netlik	DDZÖ-Farkındalık	DDZÖ-Arnağ	DDZÖ-Dürtü	DDZÖ-Kabul	DDZÖ-Strateji	Rosenberg Benlik Saygısı
DBYÖ-45 Toplam	1	,76**	,84**	,75**	,39**	,36**	,42**	-,13*	,56**	-,55**	-,39**	-,14*	-,24**	-,19**	-,35**	,51**
Anlama&Sergileme	,76**	1	,45**	,33**	,27**	,20**	,27**	-,01	,40**	-,23**	-,23**	,04	-,01	-,03	-,10	,22**
Sergileme&Adlandırma	,84**	,45**	1	,51**	,37**	,27**	,31**	-,10	,45**	-,69**	-,42**	-,17**	-,25**	-,25**	-,32**	,45**
Düzenleme	,75**	,33**	,51**	1	,27**	,41**	,43**	-,23**	,49**	-,37**	-,26**	-,22**	-,33**	-,17**	-,46**	,55**

DBYÖ-45: Duyusal Beceri ve Yetkinlik Ölçeği, DDZÖ: Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği

*p<.05, **p<.01

faktör analiz sonuçları Tablo 2'de ve ölçüt bağımlı geçerliliğe ait korelasyon katsayıları da Tablo 3'te sunulmuştur.

TARTIŞMA

Bu çalışmada elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, Duygusal Beceri ve Yeterlik Ölçeği'nin (DBYÖ-45) Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerlik ölçütlerini, kabul edilebilir düzeyde karşıladığı görülmektedir. Güvenirlik çalışmaları sonuçlarına göre, DBYÖ-45'nin her bir alt boyutunun ve tüm ölçek Cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ölçeğin en yüksek iç tutarlılık kat sayısı tüm ölçek puanlarına aittir. Sonrasında yüksekte düşüğe doğru sıralama sırasıyla algılama ve anlama alt boyutu, sergileme ve adlandırma alt boyutu, düzenleme alt boyutu şeklindedir. Söz konusu bu katsayılar ve sıralama ölçeğin orijinal formu ve farklı kültürlerde yürütülmüş çalışmaların bulguları ile paralellik göstermektedir (Faria, Santos, Taksic, Raty ve ark., 2006). Ayrıca ölçeğin içindeki maddelerle yapılan madde toplam korelasyonları da ölçeğin Türkçe formunun güvenilirliğini destekler niteliktedir. Ölçekteki çoğu madde için korelasyon katsayılarının istatistiksel anlamlılık kesme puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Ölçeğin, yapı geçerliğine ilişkin faktör analizi sonuçlarının özgün faktör yapısına yakın olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, farklı alt boyutlara dağılan bazı maddeler de olduğu görülmüştür. Özellikle ölçeğin orijinalinde düzenleme alt faktörüne ait birkaç maddenin sergileme ve adlandırma alt faktörüne yüklendikleri gözlenmiştir. Ölçekteki bu özellikteki üç maddenin, özgün faktörü yerine başka bir boyuta yüklenmelerinde madde içeriklerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Yirminci, otuzuncu ve kırkıncı maddelerin içeriklerine dikkat edildiğinde bu maddelerin duygulanımsal süreçlerin adlandırılması ile ilişkilendirilebileceği ön görülmektedir. Genel olarak bu maddelerin kişinin duygulanımsal süreci negatif bir süreç olarak adlandırıp adlandırmadığını değerlendirdiği söylenebilir. Bu nedenle de adlandırma alt boyutuna yüklenmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Duygu düzenleme aslında duygulanımsal sürecin genel olarak negatif adlandırılmamasını, deneyimlemeye açık olmayı içermektedir. Deneyimlenen

duygular üzüntü, öfke gibi olumsuz duygular olsalar bile; bunlardan zihinsel bütünlük içerisindeki bilişsel, duygulanımsal, davranışsal ve güdüsel yapıları pozitif yönde etkilemek için faydalanılabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bağlama uygun duygulanımsal süreci deneyimlemeye izin verebilmek duygu düzenlemenin önemli bir bileşenidir (Bonannove ark., 2004). Örneğin kaybın ardından yaşanan üzüntü duygusu nesnenin doğasına en uygun yapı olarak görülmektedir. Dolayısı ile böylesi bir durumda DBYÖ-45'deki kırkıncı maddenin de değerlendirdiği gibi içinde bulunulan durumda hissedilen duygu en uygun ve en doğru olanıdır. Böyle bir durumda bağlama uygunluğu sebebi ile duygulanımsal süreç negatif adlandırılmıyor olabilir. Dolayısı ile duygu düzenlemenin oldukça geniş olan yapısı içinde söz konusu maddelerdeki faktör değişikliği anlaşılabilir gözükmektedir. Ayrıca bu maddelerin orijinal faktördeki yüklerinin de adlandırma faktöründen çok da uzak olmadıkları görülmektedir. Bununla birlikte, ölçeğin faktör yapısıyla ve faktörleri oluşturan maddelerin madde-toplam test korelasyon katsayıları ile ilgili elde edilen bulgular DBYÖ-45'in orijinal faktör yapısının korunabileceğini ve ülkemizdeki çalışmalarda da özgün biçimiyle kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Ölçüt bağımlı geçerlik çalışmaları sonuçlarına göre ise, DBYÖ-45 ve çalışmada yer alan diğer ölçüm araçları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulguların da ölçeğin orijinal form ve farklı kültürlerdeki bulgularına benzer olduğu düşünülmektedir (Faria, Santos, Taksic, Raty, ve ark., 2006). Ölçüt bağımlı geçerlik sonuçlarına göre; DBYÖ-45'in alt boyutları ve tüm ölçek ile Duygu Düzenlemede Zorluklar Ölçeği arasında anlamlı düzeyde negatif ilişkiler ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında ise anlamlı düzeyde pozitif ilişkiler bulunmuştur. Temel Kişilik Özellikleri açısından ise; DBYÖ-45 ile dışadönüklük, geçimlilik gibi olumlu özellikler arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişkiler, nörotizm gibi olumsuz özellikler arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. DBYÖ-45 ve duygu düzenleme zorlukları arasındaki negatif ilişkinin beklentiler ile paralel olduğu düşünülmektedir. Bu ilişkinin yakın kavramları farklı yönde değerlendiren iki ölçüm aracı arasındaki ilişki ile açıklanabileceği

düşünülmektedir. DBYÖ-45'deki daha yüksek düzeydeki beceri ile birlikte, duygu düzenleme alanlarında daha az sıkıntı ve zorluk yaşanması beklenmektedir. Örneğin, kişinin duygularının netliği hakkında yaşadığı zorluklar doğal olarak duyguların sergilenmesi ve adlandırılması ile ilgili alanlardaki yetkinliğini olumsuz etkiliyor olabilir. Bununla birlikte tam tersi yöndeki bir ilişkiden de söz edebiliriz. Yani, kişi duygularını sergileme ve adlandırmada yetkin olmadığı için duyguları hakkında bir netlik kazanmakta zorluk yaşıyor olabilir. Zaman zaman sözelleştirmenin ve dışa vurumun da duyguların netlik kazanmasında önemli bir rolü olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca benlik saygısı ile DBYÖ-45 arasında pozitif ilişkiler göstermiştir. Benlik saygısının genel beceriler ve yeterlikler açısından önemli bir kavram olmasından kaynaklı olarak duygusal alandaki becerileri değerlendiren DBYÖ-45 ile pozitif yöndeki ilişkilerin de beklentik yönde olduğu söylenebilir. Genel olarak benlik saygısı zihinsel, duygusal ve davranışsal alt boyutları kapsayabileceği düşünüldüğünde, üst kavramın yapısındaki alt kavram ile ilişki göstermesi beklenmektedir. Dolayısı ile benlik saygısı ve DBYÖ-45 arasındaki ilişkilerin bu beklentiye karşılığında düşünülmektedir. Kişilik özellikleri açısından ise Beş Faktör içerisinde yer alan tüm özellikler beklentik yönde DBYÖ-45 ile ilişkili bulunmuş ve korelasyon katsayılarının farklı çalışmalar ile benzerlik gösterdiği gözlenmiştir (Day, Therrien ve Carroll, 2005). Kişilik özellikleri arasında özellikle en yüksek korelasyon katsayısına sahip olan dışa dönüklük özelliğinin dikkat çektiği söylenebilir. Orijinal formda da bu kişilik özelliği ölçek ile en yüksek korelasyon gösteren kişilik özelliği olmuştur (Faria, Santos, Taksic, Raty, et al, 2006). Duyguları algılamanın, anlamamanın, adlandırmanın, sergilemenin ve düzenleyebilmenin kişi yaşantısı için oldukça önemli bir deneyim olduğu ve çaba gerektirdiği düşünülmektedir. Dolayısı ile duygusal becerilerin ve yeterliğin artırılabilmesi için kişinin bu konudaki motivasyonuna, bunları deneyimleme isteği olup olmadığına dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca farklı çalışmalarda ki bulgularla benzer şekilde nörotizm kişilik özelliği ile duygusal beceriler arasında negatif ilişki gözlenmiştir. Dolayısı ile duygusal yeterliliğin azalması ile endişelilik, güvensizlik, zaman zaman duygusal dengesizlik olarak tanımlanabilen kişilik özelliği

(Goldberg, 1992) olan bu alt boyutun artması arasındaki ilişkinin beklentik yönde olduğu söylenebilir. Söz konusu tüm bu ilişkiler DBYÖ-45'in ölçüt bağımlı geçerliğine işaret eden kanıtlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca; bu bulguların DBYÖ-45'nin Türk örneklemindeki geçerliğini ve güvenilirliğini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Duygusal zekâ alan yazını içerisinde; duygusal zekâ özelliklerinin akademik başarı, stres, psikolojik iyilik hali, fiziksel iyilik hali, endüstri ve örgüt psikolojisi ile ilişkili birçok özelliği içine alacak şekilde oldukça geniş bir alandaki etkilerine vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmalarda özellikle duygusal zekânın söz konusu alanlardaki yordayıcı etkisine vurgu yapılmaktadır. Dolayısı ile duygusal becerileri ve yetkinliği ele alan DBYÖ-45'in bu çalışma kapsamında yordama geçerliğini içermemesi bir sınırlılık olarak görülmektedir. DBYÖ-45'in Türkçe formunun yordama geçerliğinin gelecekteki çalışmalarda incelenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma duygusal becerileri ve yeterliği ele alan DBYÖ-45'in psikometrik özelliklerine ilişkin bir başlangıçtır. Bununla birlikte, elde edilen bulgulardan yola çıkarak ölçeğin Türk örneklemini için güvenilirlik ve geçerlik özelliklerine sahip olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin Türkiye'deki uygulamalarda kullanımını incelemek amacıyla yürütülecek farklı örneklemlerdeki psikometrik incelemelerin de bu bulguları zenginleştireceği ön görülmektedir. Ayrıca izleyen dönemdeki çalışmalarda yordama geçerliğine kanıt oluşturabilecek çalışmalarla da bulguların desteklenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir.

Yazışma adresi: Psikolog Sevginar Vatan, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü, Ankara, sevginarvatan@gmail.com

KAYNAKLAR

- Bar-On, R. (1997). Emotional Quotient Inventory: technical-manual. Toronto, ON: multi-HealthSystems.
- Baum KM, Nowicki S. (1998). Perception of emotion: measuring decoding accuracy of adult prosodic cues varying in intensity. *Journal of Nonverbal Behaviour*. 22:89-107.
- Barret LF. (1998). Discrete emotions or dimensions? The role of valence focus and arousal focus. *Cognition and Emotion*, 12; 579-599.
- Bonnano GA., Papa A, Lalande K, Westphal M, Coifman K. (2004). The importance of being flexible: The ability to both enhance and suppress emotional expression predicts long term adjustment. *Psychological Science*, 15, 482-487.
- Çuhadaroğlu F. (1986). "Adolesanlarda Benlik Saygısı", Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Darwin C. (1871). *The descent of man, and selection in relation to sex*. New York: D. Appleton.
- Donegan NH, Sanislow CA, Blumberg HP, Fulbright RK, Lacadie C, Skudlarski P ve ark. (2003). Amygdala hyperreactivity in borderline personality disorder: implications for emotional dysregulation. *Biological Psychiatry* 54; 1284-1293.
- Ekman P & Davidson W (1994). *The Nature of Emotion: Fundamental Questions*. New York, Oxford Press.
- Ekman P & Friesen W (1976). *Pictures of facial affect*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Faria Santos, Taksic R et al. (2006). Cross-cultural validation of the emotional skills and competence questionnaire (ESCQ). *Psicologia* 20; 99-127.
- Frijda NH (1986). *The emotions*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Gardner H. (1983). *Frames of mind*. New York: Basic Books.
- Gençöz T, Öncül Ö. (2012). Examination of Personality Characteristics in a Turkish Sample: Development of Basic Personality Traits Inventory. *The Journal of General Psychology* 139:194-216.
- Goldberg LR. (1992). The development of markers for Big-Five factor structure. *Psychological Assessment* 4; 26-42.
- Goleman D (1995). *Emotional intelligence*. New York, NY: BantamBooks.
- Gratz K.L & Roemer L (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment* 26; 41-54.
- Gross JJ (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of general Psychology* 2; 271-299.
- Mayer JD, Salovey P (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence* 17; 443-450.
- Mayer JD, Salovey P (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey & D. J. Sluyter (Eds.) *Emotional development and emotional intelligence: educational implications*. New York: Basic Books.
- Palfai TP, Salovey P (1993). The influence of depressed and elated mood on deductive and inductive reasoning. *Imagination, Cognition and Personality* 13: 57- 71.
- Pollak SD & Sinha P (2002). Effects of early experience on children's recognition of facial displays of emotion. *Developmental Psychology* 38: 784-791.
- Rosenberg M (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton NJ, Princeton University Press.
- Rottenberg J, Gross JJ, Gotlib IH (2005). Emotion context insensitivity in major depressive disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 114, 627-639.
- Rugancı N, Gençöz T (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Clinical Psychology* 66: 442-455.
- Wechsler D (1943). Non Intellective Factors in General Intelligence, *Psychological Bulletin* 37: 444-445.
- Takşi V (1998). Validacija konstrukta emocionalne inteligencije. [Validation of the Emotional Intelligence Construct]. Unpublished doctoral dissertation, University of Zagreb.
- Takşi V, Tkali, M, Brajkovi S (2001). Emotional intelligence: An empirical validation of the construct. Poster presented at the VIIth European Congress of Psychology, London.
- Thorndike RL, Stein S (1937). "An evaluation of the attempts to measure social intelligence" *Psychological Bulletin* 34: 275-285.